

דורשי רשומות

כתבי יד נדירים, איגרות ורשימות שנחשפו לאחרונה
מאשר הניחו ברכה אחריהם רבותינו זיע"א

הרב משה כהן - בית וגן
מכון תנו רבני

כתבי יד נדירים שנחשפו בעת האחרונה

מרכי חיים פינטו זצוק"ל

לרגל 170 שנה לפטירתו

באדיבות מכון תנו רבני - ירושלים

לרגל 170 שנה לפטירתו זכינו להוציא ספר מכתבי יד שרואים אור לראשונה ובטוחנו שחינים כטיפה מן הים, כתבי הקודש הללו היו גנוזים וחסומים רבות בשנים והיו מונחים כאבן שאין לה הופכין, וברוך ה' שלא עזב חסדו מאיתנו וזיכנו לעורכם ולהעלותם על משב"ח הדפוס למען למד את בני ישראל דעת וחכמה ולמען יהגו בתורתו הקדושה ויאודו לאורו הזך והטהור, לרגל הוצאת הספר הכאנו כאן מעט נרגירים מתורתו הקדושה.

את הספר ניתן להשיג במכון תנו רבני בטלפון

054-8493136

זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו, מה נכבד היום הלזה יום בשורה, יום בו זכינו לראות בהדרתה של תורה, מכתב יד נביא וחזוה, מרנא ורבנא מופת חדרו והדרו המלומד בנסים ובעל מעשים, זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות אשר לשמע ישראל הרוממות ויראת הכבוד יאחזו, הלא הוא הוד כ"ק מרן הגאון הקדוש כמוהר"ר חיים פינטו זצוק"ל זיע"א, אשר האירה תבל מכבודו ואור תורתו וקדושתו זרח בעיר מונאדור שבארץ מרוקו טרם כמה דורות.

תולדותיו בקצרה

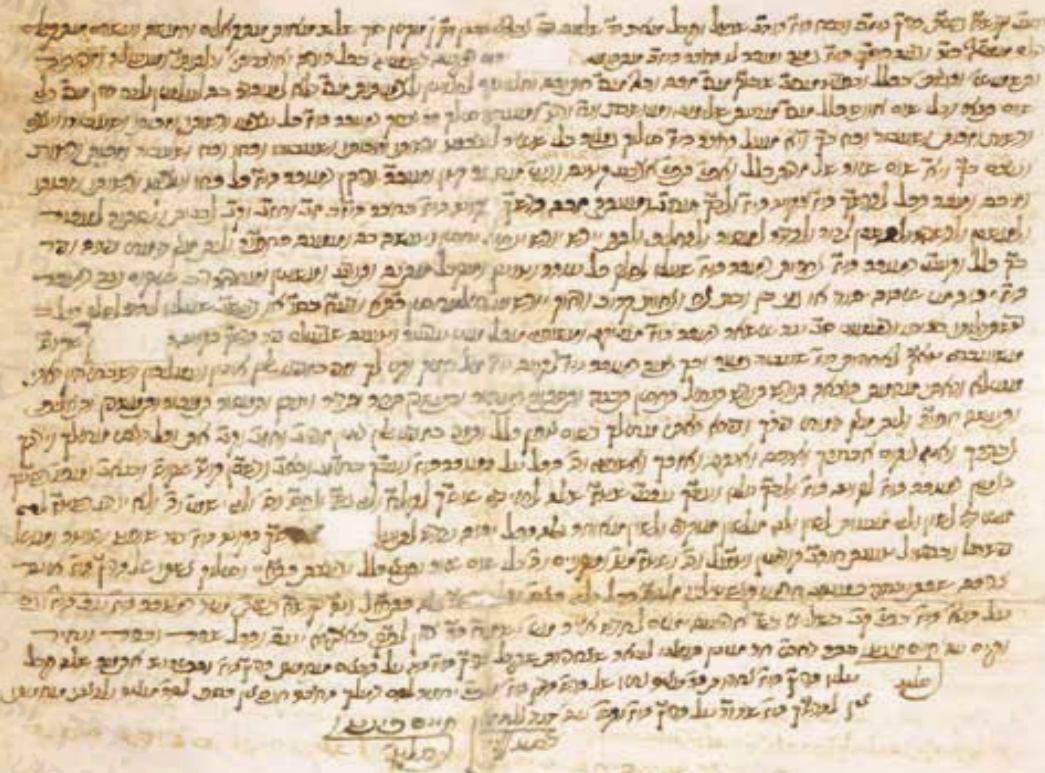
רבינו זיע"א נתבקש לבית עולמו בכ"ו אלול שנת תר"ה (1845 למנינם), אך נתקיים בו כרבינו מאמר חז"ל "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", ורבים הם אשר נושעו על ציונו הקדוש.

רבינו ז"ל השאיר אחריו ברכה, בעו הגה"ק יהודה (הדא), ונכדו הגה"ק רבי חיים השני, ונינו הגה"ק רבי משה אהרן זצוק"ל, ותהילות לה' יתברך זוכים אנו עד היום לילך בדרך ולאור באורו הגדול מכוחו חכביר, ע"י צאצאיו הגאונים הצדיקים רבי חיים שמעון שליט"א - רב זאב"ד אשדוד וקריית מלאכי, רבי דוד חנניה שליט"א - אשר ממשיכים את דרכו של רבינו חיים פינטו בקודש ומטעימים מטעמה של תורתו הקדושה לרבים בדרונו זה, יאריך ה' ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים על ממלכתם מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא אמן.

רבי חיים פינטו נולד באגאדיר לאביו רבי שלמה בט"ו תמוז תקי"ז (1757) ובגיל שתים עשרה שנה התיתם מאביו ומאימו ונאלץ לעבור לעיר מונאדור והתקבל אצל שאר בשרו איש חשוב מאיר פינטו, וזכנים אודו לשיבת של הרב יעקב ביבאס אב בית הדין של מונאדור, ומאז עשה חייל בלימודו עד שנעשה חבר בית דינו.

לאחר הסתלקות מורו ורבו פנו אליו בני הקהילה ובקשו ממנו שימלא את תפקיד רבו, מרוב ענותנותו סירב אך אחר הפצרות מרובות הסכים למלא את מקום רבו הקדוש.

רבי חיים נערץ גם מהלא יהודים שחילקו לו כבוד גדול והאמינו בכח ברכותיו, לרבי חיים היה כינוי "מול לבלד" (בעל העיר מונאדור)

קטע מכתב היד של רבי חיים פינטו זיע"א

הכנת הצדיק לתוכחת הרבים

רבינו ז"ל מפרש הפסוק בתהילים "פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות" (מטו), שהצדיק מתחילה ילמד את הדברים כמספר פ"י שהם באותיות מלאים פ"א יו"ד בגימטריא ק"א [מאה ואחד] בתורת חכמות התורה בעלמא ורק אח"כ והגות לבי תבונות כי אז יוציא מפיו את מה שהבין דבר מתוך דבר, והוא גם שכתוב "פי צדיק יהנה חכמה, ולשונו תדבר משפט" (שם, לו ל) היינו שמא ואחד פעמים יהנה בהם חכמה בטרם יוציא מה שהבין.

נושאים ונתנים על משקל בעל הכינור הנה החרשים שאינם יודעים ואינם מכינים יאמרו אנשים משוגעים הם, עיי"ש.

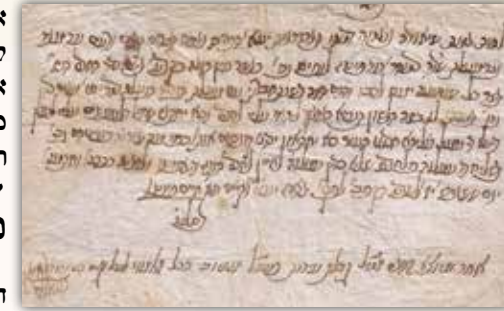
ולזה אמר רודר ע"ה, פי ידבר חכמות וכו' אטה למשל וכו', אפשר לומר אימתי פי ידבר חכמות ואני דורש ברבים, היבא דוהגות לבי תבונות, שהם מכינים דברי מה שאני אומר, ותדע לך, מנין אני לומר זה והוא אטה למשל אני ששמעתי והטיתי, אני למשל של בעל הכינור, וזהו אפתח בכנור חידתי, שהמנגן על בני אדם שאינם שומעים נחשב כמשוגע.

אן יאמר באופן אחר על דרך מה שכתב בספר הברית דהדרוש צריך לקיים מה שדורש, על

רוח יעקב למהר"ן בן שבת - ררוש וחרפה לא נשא על קרובו:

וראתי להרב חמדת ישראל ז"ל שכתב בפירושו לקהלת שהדרוש והמוכיח את הרבים צריך לדרוש על לב בני אדם הנותנים לב לשמוע ולהבין דברי הדרוש, ראל"ב, אלא כל אחד לדרכו פנה זה ישן וזה מדבר עם חבירו, נמצא הדרוש וידבר על העצים ועל האבנים, וכל הרואה אותו יאמר משוגע הוא זה, והמשיל, משל לאומן בכלי זמר שיש בידו כינור והוא מנגן לפני בני אדם חרשים שאינם מדברים ואינם שומעים, והא ווראי אותם החרשים כשרואים את בעל הכינור מנגן ביד ואחרים מנגנים עמו בכלים אחרים כלי זמר והם

דרך מה שאמרו נאה דורש נאה מקיים, הא לאו הכי דומה לכנור שהוא משמיע לאחרים קול נעים ומהנה אחרים והוא אין לו שום הנאה לפי שאינו שומע, וזהו פי ידבר חכמות לאחרים, וכן והגות לבי תבונות שאני מבין לאחרים, ומה שאני דורש וממשיל משלים לאחרים אני מטה לו אוזן ושומע מה שאני דורש, וזהו אטה למשל אזני, ודבר זה למדתי אותו ממה

שאפתח בכנור חירתי, ממה שאני פותח ומנגן בכנור חירתי שהוא מנגן ואינו שומע ולא כן אני. **ומורינו** הרב כמוהר"ר חיים פינטו זיע"א, כשהייתי משתעשע לפניו בחידושי תורה, אמר לי, דרך רמז פי ידבר חכמות, והוא [לאחר]

שכבר אמרתי לו אני, מה שפירשתי בעניותי פירוש הכתוב פי צדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר משפט תורת אלוקיו בלבו וכו', על פי מה שראיתי להש"ך בהקדמתו ליורה רעה שכתב, שלא היה כותב מה שחידש על השולחן ערוך אלא אחר שהיה קורא סעיף של השולחן ערוך מאה ואחד [פעמים] ואז היה מאמין וכותב מה שנראה לו, וראיתי לכמהר"א [החיד"א] זיע"א שפירש פי יספר צדקתך כל היום תפארתך, [פי יספר צדקתך כל היום תשועתך וגו' (תהילים ע"א טו)] ימלא פי השם תהלתך כל היום תפארתך [שם ח] רוצה לומר, שאותיות פי עולים מאה ואחד שהרי פ"א י"ד מליאים עולים ק"א, וזה יאמר אם פי שהיא ק"א יספר צדקתך שהיא התורה,

אז כל היום תפארתך רוצה לומר, שלא תשכח ממנו כמו שאמרו אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, זהותוכן דברי [הרחיד"א] ז"ל.

אם כן זה יאמר הכתוב פ"י שהיא ק"א, צדיק, כגון הש"ך, יהגה בתורה חכמה דוקא דרך לימוד, ואח"כ ולשונו תדבר משפט שכותב מה שנראה לו

דהשתא וראי תורת אלוקיו בלבו וכו', תרתי לטיבותא, חדא, תורת אלוקיו בלבו, שלא תשכח ממנו, ועוד כתיב, לא תמער אשוריו [לז לא], שלא ישל ברבר הלכה. **כה** דברתי לו, וכה אשיבני [מוהר"ר חיים פינטו]: "גם אני לא אחשוך [אמנע] פ"י, פי

ידבר חכמות רוצה לומר מתחילה ובראשונה פ"י שהיא ק"א ידבר הצדיק בתורת חכמות בעלמא, ואח"כ והגות לבי תבונות מוציא מפי מה שהבנתי דבר מתוך דבר."

ולזה אמרתי גם כן רמז שלמה ע"ה קנה חכמה קנה בינה אל תשכח ואל תט מאמרי פי [משלי ד ה], דהיינו קנה חכמה תעשה המצאה שלא תשכח מה שאתה לומד רק יהיה לך בתורת קנין, וזהו קנה חכמה ואל תשכח, שמא תאמר וכי "שכחה" בירי להוציאה ממני והרי "שכחה" מצויה היא, והשיב, אני נותן לך עצה לקיום, והיא, ואל תט מאמרי פי פירוש, שלא תמנע מפ"י אמרים נימטריא ק"א.

מחשבתו, אבל אם יוציא הדברים לחוץ שיאמר אני אעשה לפלוני כך וכך אז נח מזעפו, ולזה הוא יתברך אמר הרף ממני ואשמירם ואמחה וגו' [דברים פ טז] כיון שהוציא הוא יתברך הדברים לחוץ נח מזעפו, וזהו וינחם ה' על הרעה [יונה ג], וסיבה שניחם כביכול היא אשר דבר לעשות לעמו שהוציא הדברים לחוץ, זה תוכן דבריו ז"ל.

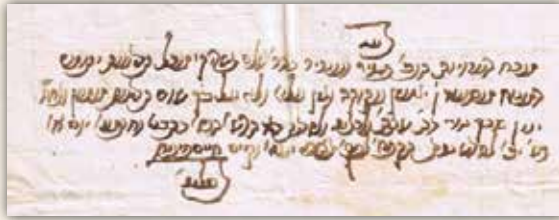
ולזה אמרתי אף

כ ו נ ת
הכתוב: חס ליכי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני [תהילים ל"ט ד], רוצה לומר, יודע לך אימתי חס לבי ולא נח מזעפו

ולא אשקוט ולא אנוח עד שיבוא לידי מעשה היינו בקרבי רוצה לומר נשאר הדברים טמונים בקרבי ולא יצאו לחוץ, אבל בזמן שבהגיגי תבער אש רוצה לומר בזמן שאני הוגה כפי וזקוקין דנורא יוצאין מפי, שאני אומר אעשה לפלוני כך וכך, תדע לך אדרבה באותה שעה איני עושה כלום אלא דברתי בלשוני דוקא, ולא שום פועל ממש.

ומורינו הרב כמוהר"ר חיים פינטו זיע"א היה מפרש כונת הכתוב על פי מה שאמרו פרק ב' רחגיגה [פ"ז ע"ב] כד נח נפשיה ראלישע [ראחר] אמרי, לא מידן לירייניה משום "תורתו"

ולא לעלמא דאתי לייתי משום "רחטא", אמר רבי מאיר, מוטב דלירייניה וליתי לעלמא דאתי, מתי אמות ואעלה עשן מקברו דאחר, אמר רבי יוחנן, גבורתא היא דאקלייה לרביה בנורא? [רש"י ד"ה ח"א]: תלמיד אחד היה בינינו ונכשל ויצא לתרבות רעה ואין כח בין כולנו להביאו לעולם הבא? מתי אמות ונחזי מאן מרמי ליה [רש"י ד"ה א:]: אם אוהו אני בידו להביאו לעולם הבא, מי יקחנו מידי. מרמי לשון נוטל על ידי מלהכניסו לגן עדן, וכי נח נפשיה דרבי יוחנן כבה האש וכו', אמרו שמע מינה

רזכה לעלמא דאתי, פתח ההחוא ספרנא, אשריך רבי יוחנן דאפילו שומר הפתח לא עמד בפניך [רש"י ד"ה שומר הפתח]: של גהינום לא עמד לפניך רבינו בבואך להוציא "אחר" משם, ע"כ. "זה יאמר חס לבי, רוצה לומר, רבי יוחנן הטיב חרה לו על רבי מאיר שאמר מתי אמות ואעלה עשן מקברו וזהו חס לבי על כי בהגיגי תבער אש, ועתה דברתי בלשוני. הודיעני ה' קצי [ומרת ימי מה היא] ארעה מה חדל אני [שם, ה] כמו שאמר רבי יוחנן מתי אמות ונחזי מאן מרמי ליה, פירוש, מי מעכב על ידי, וזהו ארעה מה חדל אני. זהו תוכן דבריו ז"ל.

פירוש הפסוק "קרבו רודפי זימה מתורתך רחקו" (תהילים קיט, קנ)

רבינו ז"ל מפרש הפסוק בתהילים עפ"י המעשה בגמרא ב"מ (פד"א) שריש לקיש מאותה שעה שקיבל עליו עול תורה תשש כוחו

וראה את ריש לקיש קפץ אל הירדן, א"ל ר"י "חילך לאוריתא" – כוחך לתורה, השיבו ר"ל, "שופריך לנשי" – יופיך לנשים, השיבו ר' יוחנן: אם תחזור כך – אתן לך את אחותי לאשה, וריש לקיש קיבל על עצמו לשוב בתשובה. ובאותה שעה רצה לחזור חזרה להביא את בגדיו ולא יכל לקפוץ כבראשונה. ופירשי – שעי שקיבל על ע"ע עול תורה תשש כוחו והיינו קרבו רודפי זימה מתורתך רחקו "קרבו" כשהיו רודפי זימה, "מתורתך" כשקבלו עול תורה "רחקו" ולא יכול לקפוץ כבראשונה. ע"כ שמעתי.

לדוד להזכיר לרבי דוד זגוארי ז"ל ב"מ פד"א):

ושמעתי מפי הרב הגדול כמוהר"ר חיים פינטו זלה"ה שהיה מפרש על פי מה שאמרו במסכת בבא מציעא פרק הפועלים: היה קא סחי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא, אמר ליה, "חילך לאוריתא" א"ל ריש לקיש, "שופריך לנשי", א"ל, אי הדרת בכי יהיבנא לך אחתי דשפירא מינאי, קביל עליה, בעי למיהדר, לאחויי מאניה ולא מצו הדר, [שר' יוחנן היה מרחץ בירדן,

שלא היה לרבי מאיר לבקש על "אחר" שהיה רבו שייבנס לנהינם אלא אדרבא שיוציאוהו משם

רבינו ז"ל מפרש דברי רבי יוחנן שחולק על רבי מאיר שביקש על "אחר" רבו שזילכוהו לנהינם כדי שייבנס לגן עדן, ושרבי יוחנן ביקש שיוציאוהו משם ויביאוהו לעולם הבא עפ"י הפסוקים דכתיב בתהילים (לט ד-ה) חס לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני. הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא ארעה מה חדל אני.

והוא שמטבע העולם כשיעשה האדם לחבירו שום רעה אזי חבירו עולה טינא בלבו ורוצה לנקום נקמתו ממנו, ואם תשאר אותה מחשבה בלבו ולא יוציאנה לחוץ, אזי לא ישקוט ולא ינוח עד שיקיים

רוח יעקב למהר"י בן שבת – פירוש חס לבי בקרבי: **ומהר"מ** אלשיך ז"ל הביא משם מהר"י כי רב פירוש וינחם ה' וגו' [בראשית טו].